

SỬ DỤNG PHƯƠNG PHÁP “NÊU GƯƠNG” NHẪM NÂNG CAO HIỆU QUẢ GIÁO DỤC ĐẠO ĐỨC KINH DOANH TRONG DẠY HỌC MÔN GIÁO DỤC CÔNG DÂN Ở TRUNG HỌC PHỔ THÔNG

NGUYỄN THỊ LINH HUỖN*

Ngày nhận bài: 06/05/2016; ngày sửa chữa: 12/05/2016; ngày duyệt đăng: 13/05/2016.

Abstract: Moral education in business is an important content in teaching civics at high schools which aims at training students to become modern employees who are both good at business and be professional etiquette citizens in the future. One of effective methods in teaching business moral is to set example in training moral education at high schools which helps students be more positive, more active and more interested in their learning.

Keywords: Example setting method, High School: Moral education in business, Education.

Học sinh (HS) trung học phổ thông (THPT) là lực lượng quan trọng chuẩn bị tham gia vào nền sản xuất xã hội, cần được bồi dưỡng nhiều khía cạnh đạo đức, trong đó có đạo đức kinh doanh. Thông qua các môn học khác nhau trong hệ thống giáo dục quốc dân, đặc biệt là môn *Giáo dục công dân* (GDCC) - môn học trực tiếp giáo dục toàn diện nhân cách HS, có nhiệm vụ giáo dục tư tưởng, chính trị, đạo đức và pháp luật... được thực hiện thông qua các nội dung dạy học khác nhau nhằm đào tạo các em trở thành những người lao động mới, những doanh nhân giỏi có đạo đức kinh doanh, có phẩm chất tốt đẹp của người công dân trong tương lai.

Tuy nhiên, việc dạy học môn *GDCC* ở trường THPT nước ta hiện nay vẫn chưa thực sự chú trọng đến vấn đề giáo dục đạo đức kinh doanh (GDĐĐKD) cho HS. Nội dung môn học mới chỉ dừng lại ở một số vấn đề lí luận chung về đạo đức, kinh tế, pháp luật mà chưa đề cập trực diện đến vấn đề này. Bên cạnh đó, trong quá trình dạy học, một số giáo viên (GV) chưa nhận thức được tầm quan trọng cũng như chưa chú ý đến cải tiến phương pháp dạy học (PPDH) nhằm tích hợp một cách hiệu quả việc GDĐĐKD cho HS thông qua việc dạy học môn *GDCC*. Theo chúng tôi, một trong những phương pháp có thể nâng cao hiệu quả của GDĐĐKD trong dạy học GDCC là sử dụng phương pháp *nêu gương*.

1. Phương pháp nêu gương

Nêu gương là phương pháp sử dụng những điển hình, những tấm gương mẫu mực “*Người tốt, việc tốt*” cụ thể sinh động trong đời sống để kích thích tích cực, tự giác của HS. Trong giáo dục, tấm gương được sử dụng như một phương tiện thể hiện chuẩn mực đạo đức trở nên trực quan, cụ thể, có sức thuyết phục hơn. Lời nói sẽ giảm giá trị, ảnh hưởng nếu không có các tấm gương thực tế sinh động, cụ thể để chứng minh. Cơ chế

tâm lí của phương pháp này là sự tác động qua lại giữa chủ thể và môi trường, tạo ra những ảnh hưởng tâm lí lành mạnh trong tập thể, tạo nên sự “lan tỏa” tích cực ở mọi lứa tuổi, được diễn ra dưới nhiều mức độ khác nhau, tùy thuộc vào trình độ nhận thức, nhưng tất cả đều có ý nghĩa giáo dục tốt. Đặc biệt trong dạy học môn *GDCC* cần GDĐĐKD cho HS qua kể chuyện, nêu gương những doanh nhân mẫu mực và phê phán những hành vi vi phạm chuẩn mực đạo đức kinh doanh là rất cần thiết.

Để phương pháp nêu gương đạt hiệu quả trong việc GDĐĐKD khi dạy học môn *GDCC*, GV cần chú ý: - Lựa chọn những tấm gương điển hình, phù hợp với đặc điểm tâm sinh lí lứa tuổi tạo ra ấn tượng tốt, cảm xúc mạnh để kích thích thái độ, tình cảm lành mạnh ở HS; - Khi nêu gương cần phải giới thiệu sự kiện, phân tích nguyên nhân, ý nghĩa, những bài học rút ra từ những tấm gương đó, nhằm giúp HS nhận thức đầy đủ ý nghĩa và có ý thức noi theo; - Những tấm gương giáo dục phải có nguồn gốc rõ ràng, cụ thể, sinh động, không trừu tượng. Do vậy, các tấm gương cần sưu tầm từ các nguồn khác nhau như: người thật, việc thật (từ sách báo, Internet, các phương tiện thông tin đại chúng...), từ những câu chuyện kể về những doanh nhân mẫu mực. Nêu một tấm gương tốt để HS soi mình vào mà học tập, cố gắng thực hiện những hành động, hành vi, việc làm cụ thể như những tấm gương đó. Những chuẩn mực hành vi cụ thể là cơ sở, chỗ dựa quan trọng cho sự hình thành ý thức đạo đức của các em đầy đủ hơn. Nêu gương được sử dụng với phương pháp trao đổi, đàm thoại, kể chuyện.

2. Các bước sử dụng phương pháp nêu gương trong GDĐĐKD và ví dụ

Có thể tiến hành phương pháp nêu gương theo các

* Trường Đại học Tây Bắc

bước sau: 1) *Chuẩn bị*: GV cần lựa chọn những tấm gương phù hợp với nhiệm vụ, nội dung giáo dục, đặc điểm đời sống, khả năng kinh nghiệm của HS, có thể lựa chọn từ các cá nhân trong cộng đồng, cá nhân được giới thiệu trên các phương tiện truyền thông... Tuy nhiên, tấm gương đó phải tiêu biểu, mẫu mực, gần gũi với cuộc sống. Ngoài ra, GV có thể chuẩn bị những bức ảnh, tranh liên quan đến tấm gương minh họa; 2) *Nêu gương*: Bằng biện pháp kể chuyện, đàm thoại, giải thích, trình bày, trực quan... GV giúp HS hiểu được những hành vi, mặt tích cực, việc làm tốt của tấm gương đó. Trên cơ sở đó, các em sẽ rút ra kết luận phù hợp để học tập và làm theo tấm gương. Điều quan trọng là việc nêu gương phải gây được ở các em ấn tượng, cảm xúc, để các em ghi nhớ tấm gương lâu hơn và hình đó luôn hiện hữu, nhắc nhở các em cần phải cố gắng học tập, vươn lên trở thành những người tốt, điển hình trong xã hội; 3) *Tổng kết*: GV yêu cầu HS rút ra những bài học từ những tấm gương đã nêu, từ đó các em nhận thấy cần phải làm gì để trở thành những tấm gương, những điển hình sáng trong xã hội. Trong dạy học GDĐĐKD ở THPT, GV có thể sử dụng phương pháp nêu gương như một biện pháp nhằm nâng cao hiệu quả GDĐĐKD thông qua việc nêu những tấm gương mẫu mực, gần gũi với cuộc sống hàng ngày trong các hoạt động kinh tế như: những doanh nhân thành đạt trên thế giới và trong nước, hay điển hình nhất là những tấm gương làm giàu từ hai bàn tay trắng, khởi nghiệp từ nông thôn... Do vậy, ngoài việc dạy học những tri thức cơ bản trong sách giáo khoa, GV có thể tiến hành lồng ghép nội dung GDĐĐKD cho HS đan xen trong những nội dung dạy học phù hợp.

Ví dụ: Khi dạy học bài 1, “*Công dân với sự phát triển kinh tế (GDĐĐKD11)*”, để làm cho bài học thêm phong phú và kích thích tính tích cực, tự giác của HS, GV có thể nêu một số tấm gương tiêu biểu, điển hình về làm kinh tế giỏi như: 1) *Tấm gương Nguyễn Thị Ngọc Chúc*: Là doanh nhân nữ duy nhất trong tổng số 10 người đoạt giải “Nhà doanh nghiệp trẻ xuất sắc của TP. Hồ Chí Minh năm 2004”. Chị là giám đốc công ty TNHH Thương mại và dịch vụ Hoàng Quan, khá vất vả khi khởi đầu sự nghiệp do điều kiện kinh tế gia đình khó khăn. Lên 9 tuổi chị mới được cấp sách đến trường, nhưng sau khi tốt nghiệp THPT đành phải bỏ lại sau lưng ước mơ về giảng đường đại học để bước vào đời với công việc tại một công ty sản xuất, xuất khẩu nông sản. Sau đó, chị lại đến với ngành keo dán công nghiệp như một cơ duyên, bởi chồng chị là một kĩ sư hoá chất. Tìm hiểu chợ đầu mối hoá chất ở Kim Biên, chị quyết định chọn mặt hàng keo dán đa năng (keo 502) làm sản phẩm tiên phong để chiếm lĩnh thị trường. Với quyết tâm cao, tự tìm tòi và học hỏi, Nguyễn Thị Ngọc Chúc đã nhanh chóng đưa

sản phẩm keo dán công nghiệp của Hoàng Quan có mặt khắp thị trường cả nước và đạt huy chương vàng Hội chợ quốc tế Công nghiệp, cúp vàng thương hiệu năng động năm 2004... Chữ “tín” luôn được chị đặt lên hàng đầu trong công việc kinh doanh, là phương châm hoạt động chính của cơ sở Hoàng Quan. Điều này đã giúp chị thành công rất nhiều trong công việc do được đối tác tin cậy. Chị được anh em trong công ti quý trọng bởi sự gần gũi, hòa đồng và tinh thần “dám nghĩ, dám làm” với cả nhiệt huyết tuổi trẻ của mình; 2) *Tấm gương “Trịnh Thế Đức”*: Từ một anh công nhân không một “mảnh đất cắm dùi”, thế nhưng với khát vọng làm giàu, vượt qua chính mình, chàng thanh niên trẻ đất Hưng Yên đã từng bước vươn lên làm chủ công nghệ, thành ông chủ của một doanh nghiệp điện lạnh lớn tại Hà Nội, tạo công ăn việc làm ổn định cho hàng chục lao động... Anh là Trịnh Thế Đức, Giám đốc công ty Điện lạnh Việt Đức (37 Nguyễn Ngọc Vũ, Trung Hòa, Cầu Giấy, Hà Nội). Để thành đạt và có cơ ngơi bạc tỉ như ngày hôm nay anh đã phải trải qua không ít những sóng gió thương trường. Xuất ngũ năm 2000 với số vốn ít ỏi trong tay Trịnh Thế Đức trở về quê lập nghiệp. Sau hơn 1 năm gặt bó với nơi “chôn rau cắt rốn”, làm nông nghiệp ở địa phương, anh hiểu ra rằng: “nếu không có một nghề nào đó trong tay, trông chờ mãi vào vài sào lúa thì cuộc sống của anh không thể khá lên được...”. Nghĩ là làm, năm 2001 Đức “khăn gói qua mướp” rời quê lên Hà Nội xin vào các nhà xưởng điện lạnh để học nghề. Với bản chất thông minh, cần cù, chịu khó của anh bộ đội cụ Hồ anh đã nhanh chóng làm chủ công nghệ, sau một thời gian ngắn mày mò, chịu khó từ một anh thợ phụ Đức đã được giám đốc nhà xưởng nhận làm thợ chính Đức cho hay, bình thường để lên được thợ chính, người học nghề điện lạnh phải mất 2 năm, do đó để từ một anh thợ phụ lên được thợ chính sau 1 năm học nghề, anh đã phải “hi sinh” rất nhiều. Khi bận bịu đi nghỉ trưa, nghỉ tối thì cũng là lúc anh quên cả ăn, cả ngủ, vận dụng kiến thức lí thuyết đã học vào “mổ xẻ” máy móc để nâng cao tay nghề. Sau 4 năm mày mò, học nghề, Đức nhận thấy nếu mãi là anh công nhân thì cuộc sống của anh cũng chỉ đủ ăn. Suy nghĩ làm sao để thoát nghèo, làm chủ công nghệ cứ dai dẳng đeo bám anh, sau nhiều tháng ngày đắn đo, suy nghĩ Đức quyết định nghỉ việc tại xưởng điện lạnh, tự tay thành lập một xưởng điện lạnh riêng cho mình. Mới đầu thành lập xưởng anh cũng không tránh khỏi những ánh mắt soi mói, dèm pha, nhiều người cho rằng anh là “ngựa non háu đá” là nông nổi, bởi năm 2005 thị trường điện lạnh cạnh tranh khá khốc liệt. Anh kể: Thành lập xưởng sửa chữa điện lạnh mình chỉ có vốn vụn 10 triệu đồng trong tay, khó khăn

(Xem tiếp trang 230)

mức đến anh chị em làm nghề vất vả này. Sau đó, trong một lần đi công tác nước ngoài, Bác để ý thấy giữa mùa đông lạnh giá, hầu hết các cây đều rụng trụi lá nhưng có một loài cây vẫn xanh. Bác hỏi cán bộ địa phương thì biết đây là loài cây có sức sống tốt, bốn mùa đều xanh tươi. Bác quyết định xin giống cây ấy mang về Việt Nam. Về nước, Bác trao giống cây đó cho người làm vườn trồng thử. Nếu chịu được khí hậu nước ta và xanh tốt thì sau này đem trồng dọc các đường phố, mùa đông vừa có cây xanh, vừa đỡ vất vả, đỡ tốn công cho anh chị em công nhân quét đường” [1; tr 205]. Sau đó, GV đưa ra câu hỏi: Trong câu chuyện này tình yêu thương của Bác dành cho những người công nhân quét đường được thể hiện như thế nào? HS sẽ rút ra được kết luận sau: Tình yêu thương yêu của Bác không chỉ thể hiện bằng lời nói mà còn thể hiện ở sự trăn trở, suy nghĩ và tìm cách làm thế nào để giúp cho những công nhân quét đường đỡ vất vả. Yêu thương con người luôn sẵn sàng giúp đỡ, làm những điều tốt đẹp cho người khác, nhất là những người gặp khó khăn cũng có nghĩa là giúp tạo lập một xã hội tốt đẹp hơn.

***

Chuyện kể ĐĐ Hồ Chí Minh là những câu chuyện có thật, mỗi câu chuyện là những giá trị, chuẩn mực ĐĐ mà Người để lại cho thế hệ sau, đó là những bài học, tư liệu quý giá trong việc giáo dục ĐĐ cho thanh thiếu niên góp phần hoàn thiện nhân cách cho những chủ nhân tương lai của đất nước. Do vậy, việc vận dụng chuyện kể ĐĐ Hồ Chí Minh vào thiết kế các bài dạy ĐĐ ở trường THCS là rất cần thiết. Nó không những góp phần nâng cao hơn nữa hiệu quả của việc dạy và học nội dung ĐĐ môn GDCC ở trường THCS nói riêng mà còn góp phần thực hiện thành công cuộc vận động *Học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh* nói chung. □

Tài liệu tham khảo

- [1] Ban Tư tưởng văn hóa Trung ương (2007). *Một số lời dạy và mẫu chuyện về tấm gương đạo đức của Chủ tịch Hồ Chí Minh*. NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật.
- [2] Đảng Cộng sản Việt Nam (2007). *Tư tưởng và tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh* - Tài liệu phục vụ cuộc vận động “Học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh” thực hiện theo chỉ thị số 06-CT/TW ngày 7/11/2006 của Bộ Chính trị. NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật.
- [3] Hà Nhật Thăng (tổng chủ biên) (2007). *Giáo dục công dân 6*. NXB Giáo dục.
- [4] Hà Nhật Thăng (tổng chủ biên) (2007). *Giáo dục công dân 7*. NXB Giáo dục.
- [5] Đảng Cộng sản Việt Nam (2011). *Văn kiện đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XI*. NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật.

Sử dụng phương pháp “nêu gương” ...

(Tiếp theo trang 232)

chồng chất, số tiền ít ỏi đó cũng chỉ đủ cho anh mua sắm những vật tư đơn giản, tuyển một vài công nhân phục vụ công việc sửa chữa... đến ông chủ doanh nghiệp. Sau nhiều năm vừa làm vừa học hỏi, khi đã có đủ tiềm và lực trên thị trường, nhận thấy để làm ăn lâu dài doanh nghiệp phải tạo dựng được thương hiệu tên tuổi, điểm nhấn riêng cho mình, năm 2011 từ quy mô xưởng sửa chữa, buôn bán điện lạnh, Đức đã tiến hành đăng kí kinh doanh với Sở Kế hoạch và Đầu tư TP. Hà Nội thành lập Công ty Điện lạnh Việt Đức, do anh làm giám đốc. Thành lập công ty thị trường phân phối của anh cũng rộng hơn, hiện doanh nghiệp của anh kinh doanh phân phối tất cả các mặt hàng điện lạnh như: điều hòa, tủ lạnh, lò vi sóng, máy giặt, bình nước nóng của các hãng nổi tiếng trên thế giới... Chia sẻ bí quyết thành công, Đức cho hay: để có tên tuổi, để trụ vững trên thương trường một trong những nguyên tắc nghề nghiệp sống còn là doanh nghiệp phải giữ được chữ “tín” và luôn đảm bảo yếu tố “Khách hàng là thượng đế”. Trong đó, sản phẩm kinh doanh phải đảm bảo tiêu chuẩn, chất lượng, đồng thời phải có chế độ hậu mãi tốt...

***

Qua việc nêu các tấm gương điển hình làm kinh tế giỏi, GV có thể yêu cầu HS tìm hiểu và giới thiệu những tấm gương biết vươn lên trong cuộc sống, những tấm gương làm giàu từ hai bàn tay trắng hoặc những doanh nhân thành công trong sự nghiệp phát triển kinh tế. Việc sử dụng phương pháp nêu gương trong dạy học GDCC sẽ giúp cho HS tiếp thu bài một cách tự giác, tích cực, chủ động và hứng thú hơn. Nếu GV sử dụng nhuần nhuyễn và kết hợp với các phương pháp dạy học khác sẽ góp phần nâng cao hiệu quả GDĐKKD trong dạy học GDCC cho HS ở THPT. □

Tài liệu tham khảo

- [1] Vũ Đình Bảy (chủ biên) (2010). *Phương pháp dạy học môn Giáo dục công dân ở trường trung học phổ thông*. NXB Giáo dục Việt Nam.
- [2] Nguyễn Văn Cư - Nguyễn Duy Nhiên (2008). *Dạy và học môn Giáo dục công dân ở trường trung học phổ thông*. NXB Đại học Sư phạm.
- [3] Nguyễn Mạnh Quân (2012). *Giáo trình đạo đức kinh doanh và văn hóa công ty*. NXB Đại học Kinh tế Quốc dân.
- [4] Mai Văn Bính (tổng chủ biên) (2007). *Giáo dục công dân 10*. NXB Giáo dục.
- [5] Mai Văn Bính (tổng chủ biên) (2007). *Giáo dục công dân 11*. NXB Giáo dục.
- [6] Mai Văn Bính (tổng chủ biên) (2007). *Giáo dục công dân 12*. NXB Giáo dục.